



Wat doen we met afvalwater bij nieuwe huisvesting in het buitengebied?

Intro

Er is in onze regio grote behoefte aan arbeidsmigranten. Arbeidsmigranten zijn van groot belang voor de economie, maar de regio Noord-Holland Noord heeft onvoldoende goede huisvesting voor hen. Provincie Noord-Holland is daarom samen met de gemeenten Den Helder, Hollands Kroon en Schagen een onderzoek gestart naar nieuwe locaties voor de huisvesting van tijdelijke werknemers in de Kop van Noord-Holland. Provincie richt zich op permanente locaties voor arbeidsmigranten. Gemeenten staan vaak alleen tijdelijke huisvesting toe.

Provincie, gemeenten en waterschap staan onder voorwaarden toe dat ondernemers die huisvesting voor deze werknemers realiseren. Het is dus belangrijk om van tevoren te weten wat deze voorwaarden zijn, zowel voor betrokken overheden als voor initiatiefnemers. Deze notitie gaat specifiek over de verwerking van afvalwater op locaties voor arbeidsmigranten. Alle gemeenten in Noord-Holland Noord hebben of krijgen te maken met een groei van het aantal accommodaties voor huisvesting.

Uitdaging

Er komt veel op initiatiefnemers af bij het realiseren van huisvesting voor arbeidsmigranten. Het verwerken van afvalwater heeft vaak niet de eerste aandacht. Vaak zijn de plannen al in een vergevorderd stadium, voordat het afvalwater vraagstuk op tafel komt. In het buitengebied ligt vaak geen riolering waarop aangesloten kan worden. Maar wat dan? Het afvalwater mag niet zomaar worden geloosd op de sloot. Ondernemers kiezen vaak voor een oplossing die in de praktijk niet blijkt te voldoen. Het gevolg is dat er afvalwater op het oppervlaktewater wordt geloosd wat niet voldoet aan de norm, waardoor de kwaliteit van het oppervlaktewater verslechtert. Om meerdere redenen (zoals gebruik voor gewas beregening, recreatie/zwemwater, gebruik als drinkwater voor vee en ecologie) is dit niet wenselijk.

Verkennen oplossingen

Op welke manier kunnen we voor dit vraagstuk een duurzame oplossing creëren, zodat de ontwikkeling van (tijdelijke) huisvesting door kan gaan, zonder dat dit ten koste gaat van de waterkwaliteit? Welke rol kunnen de gezamenlijke overheden spelen bij het oplossen van deze problematiek? Op welke manier houden de gezamenlijke overheden elkaar goed vast? Deze vragen stonden centraal bij de uitwerking van het vraagstuk met Provincie, gemeente Hollands Kroon, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, ondersteund vanuit STOWA¹. Met vertegenwoordigers van deze organisaties is het vraagstuk in een aantal werksessies verder verkend en uitgewerkt. Vele disciplines waren hierbij betrokken.

Parallel aan deze verkenning, is het locatieonderzoek voor permanente huisvesting van Provincie en gemeenten Hollands Kroon, Schagen en Den Helder uitgevoerd.

¹ STOWA is het kenniscentrum voor waterschappen (www.stowa.nl)



Technische Feiten

Het is goed om te weten welke technische omstandigheden en mogelijkheden er zijn voor het lozen van afvalwater van de accommodaties. Voor de technieken wordt verwezen naar www.saniwijzer.nl.

- In bebouwd gebied ligt riolering, dat onder vrij verval wordt ingezameld en naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie wordt getransporteerd. Extra lozingen van afvalwater is zelden een probleem, tenzij het om de aansluiting van hele nieuwe woonwijken of een bedrijventerrein gaat.
- In een zone om het bebouwde gebied ligt drukriolering. Deze is vooral in de jaren 80 aangelegd. Via buizen van 5 tot 9 centimeter wordt afvalwater van percelen met behulp van minigemalen naar het vrij verval stelsel verpompt. Aansluiting van nieuwe lozingen is niet of maar zeer beperkt mogelijk. In sommige gevallen is er wel een vuilwaterriool maar is het riool al 'vol' met afvalwater van andere lozers. De capaciteit is niet berekend op de nieuwe hoeveelheid afvalwater en uitbreiding is niet doelmatig. Zie ook: [Afvalwater in het buitengebied - Kenniscentrum InfoMil](#). De kosten van dit systeem zijn hoog (veel hoger dan de gemiddelde kosten voor het vrij verval systeem in bebouwd gebied). Om te weten wat er mogelijk is, is het nodig om de afdeling riolering van de betreffende gemeente te raadplegen.
- Buiten bebouwd gebied is vaak geen aansluiting op de riolering mogelijk. Het afvalwater moet ter plaatse worden ingezameld en verwerkt (kan eventueel in clusters van nieuwe lozingen). In de periode 2000-2010 zijn op veel plaatsen zogenaamde IBA's II en III aangelegd: individuele behandeling van afvalwater. De aanleg en het beheer van deze systemen ligt vele malen hoger dan de kosten voor het vrij verval systeem.
- Bij grotere lozingen kan in uitzonderingsgevallen wellicht aangesloten worden op persleidingen van het waterschap. Dit dient zeer gecontroleerd plaats te vinden om geen storingen in het hoofdsysteem te krijgen. De mogelijkheden moeten worden afgestemd met het waterschap.
- Afvalwater kan te allen tijde worden gebufferd en per as afgevoerd worden naar de zuivering. Voor de tijdelijke locaties is dit een robuuste oplossing, die past in het tijdelijke karakter van de huisvestingslocaties. Dit geldt dus niet voor de permanente locaties die de provincie onderzoekt en wil realiseren (die kunnen wel op het riool worden aangesloten, mits op korte afstand van bestaand bebouwd gebied).
- Omdat het goed functioneren van kleine installaties lastig is (bijvoorbeeld door seizoensinvloeden of grote piekbelastingen) en er geen langjarige ervaring is met nieuwe technieken (zie <https://www.saniwijzer.nl/keuzehulp>) kan het afvoeren per as een praktische en robuuste oplossing zijn. Net als bij vast afval (vuilnis), wordt het afvalwater verzameld (in dit geval in een kelder) en periodiek via een tankwagen opgehaald. Daarmee wordt het afvalwater op robuuste wijze verwerkt en op hoogwaardige wijze gezuiverd op de rioolwaterzuiveringsinstallatie, met mogelijkheid tot hergebruik van grondstoffen, energie en water.

Wetgeving en beleid

Voor de verwerking van het afvalwater van de huisvesting van arbeidsmigranten gelden een aantal wetten en regels; de Wet milieubeheer en de Waterwet. Voor de overige aspecten rond de bouw van de huisvesting gelden ook regels uit het bouwbesluit en de wet op de ruimtelijke ordening. De Wet milieubeheer gaat over het inzamelen, transporteren en afvoeren van het



stedelijk afvalwater naar de zuivering. Daarnaast gelden regels voor het lozen van (voorgezuiverd) afvalwater op de bodem. De Waterwet gaat over lozingen op het oppervlakte water.

De regels voor de ruimtelijke ordening vinden hun grondslag in onder andere bestemmingsplannen en beheer verordeningen. Daarnaast kunnen gemeenten beleid opstellen waarin zij aanvullende kaders stellen met betrekking tot de huisvesting van arbeidsmigranten.

Het bouwen van een huisvestingsaccommodatie is vergunningplichtig. Voor het lozen van afvalwater op het oppervlaktewater (na voorzuivering) moet een melding worden gedaan bij het waterschap. Het te lozen afvalwater moet voldoen aan de eisen van het activiteitenbesluit. Het waterschap kan door middel van 'maatwerkvoorschriften' aanvullende of afwijkende regels voorschrijven. Het lozen van afvalwater op de bodem is vergunningplichtig.

Ook de provincie heeft beleid en regelgeving ten aanzien van de huisvesting van tijdelijke werknemers. Huisvesting wordt gezien als een zogenaamde nieuwe stedelijke ontwikkeling, waarvoor geldt dat die bij voorkeur binnenstedelijk plaatsvindt. Nieuwe stedelijke ontwikkelingen zijn ook mogelijk in het landelijk gebied, mits daar geen beschermingsregimes liggen en aangetoond kan worden dat er binnenstedelijk onvoldoende ruimte is. Deze nieuwe stedelijke ontwikkelingen dienen bij voorkeur aan te sluiten aan de randen van bestaand stedelijk gebied. In de Omgevingsverordening NH 2020 regelt artikel 6.33 dat een ruimtelijk plan ten behoeve van de bedrijfsvoering van agrarische bedrijven kan voorzien in de huisvesting van tijdelijke werknemers, als de huisvesting wordt gerealiseerd binnen het bouwperceel en het een ondergeschikte functie ten behoeve van een volwaardig agrarisch bedrijf betreft.

Daarnaast is in het ontwerp voor de Omgevingsverordening NH 2022 artikel 6.27 opgenomen dat een omgevingsplan alleen logiesactiviteiten ten behoeve van werknemers op een bedrijventerrein kan mogelijk maken als:

- a) De logiesactiviteiten zien op kort verblijf;
- b) Op de locatie kan worden voorzien in een aanvaardbaar leef-/verblijfklimaat, mede gelet op de situering van de logiesactiviteiten op het bedrijventerrein en de aanwezigheid van stedelijke voorzieningen in de nabije omgeving;
- c) Omliggende bedrijven worden niet in hun bedrijfsvoering belemmerd;
- d) De logiesactiviteiten worden toegestaan voor een periode van maximaal 10 jaar.

Resultaten

Op basis van de verkenning zijn Provincie, gemeente Hollands Kroon, hoogheemraadschap tot een aanpak gekomen. Belangrijk daarbij is om elkaar zo vroeg mogelijk in het traject te betrekken. Omdat het vraagstuk urgent is, is er gekozen voor een aanpak op korte termijn en een strategie naar de toekomst.

Op korte termijn

Initiatiefnemers krijgen veel op zich af. Om initiatiefnemers te informeren over de mogelijkheden, maar ook over de wettelijke plichten, is een brochure gemaakt. In deze brochure wordt uitgelegd waar een initiatiefnemer aan moet voldoen om afvalwater te kunnen lozen en waar nadere informatie te vinden is. Belangrijk uitgangspunt daarbij is



dat de initiatiefnemer verantwoordelijk is om afvalwater zo veel mogelijk te beperken en er zorgvuldig volgens geldende regels mee om te gaan.

Omdat er nog veel onduidelijk is over de werking van de genoemde IBA's voor de verwerking van afvalwater bij de tijdelijke huisvesting, is met elkaar afgesproken welke oplossing sowieso goed is. Het bufferen van het afvalwater en vervolgens afvoeren per as is een maatregel die voor alle betrokken overheden een goede is in geval van tijdelijke locaties. Deze maatregel willen we actief stimuleren met elkaar. Omdat er veel initiatieven spelen, betrekken gemeente en waterschap elkaar zo snel mogelijk. Alleen op die manier kan ook gezamenlijk worden gezocht naar een goede oplossing.

Strategie naar de toekomst

Omdat aansluiten op de bestaande riolering vaak niet een realistische optie is, maar wel zeer wenselijk is als het kan, is het nodig om hier meer duiding aan te geven.

- Bij aansluiting op bestaande riolering betaalt de initiatiefnemer de aansluitkosten en de jaarlijkse riool- en zuiveringsheffing².
- Als aansluiting niet mogelijk is moet de initiatiefnemer de voorzieningen en het beheer en onderhoud ervan zelf verzorgen en financieren en moet er verontreinigingsheffing betaald worden.
- De gemeente geeft op een kaart aan waar aansluiting op de bestaande riolering mogelijk is.

Het lozen van afvalwater op het oppervlaktewater is onder voorwaarden mogelijk. Het afvalwater moet voldoen aan de normen uit het Activiteitenbesluit. Toch is er onderscheid te maken tussen kwetsbare en minder kwetsbare wateren.

- Het waterschap geeft op een kaart aan waar lozing van gezuiverd afvalwater op open water volgens algemeen geldende regels mogelijk is (voor woningen is dit bijvoorbeeld een zogenaamde verbeterde septic tank). Het waterschap geeft ook aan waar aanvullende eisen aan de lozing worden gesteld (bijvoorbeeld bij zeer kwetsbaar water of zwemwater).
- De gemeente geeft aan welke eisen aan het lozen van gezuiverd afvalwater in de bodem worden gesteld.
- Gemeenten geven aan onder welke voorwaarden uitbreiding van de riolering doelmatig is (bijvoorbeeld de investering per inwonerequivalent). De gemeente legt in dit geval de riolering aan, waarop de initiatiefnemer kan aansluiten.
- Het waterschap geeft aan onder welke voorwaarden aansluiting op een persleiding van het waterschap mogelijk is (bijvoorbeeld een minimale hoeveelheid inwonerequivalenten, afhankelijk van de capaciteit van de persleiding).
- Gemeenten en waterschappen trekken gezamenlijk op om onder de Omgevingswet de regelgeving voor lozingen aan te passen. Hiervoor wordt een werkgroep opgericht.
- Heldere regels geven ook duidelijkheid in het traject van toetsing en handhaving.



² Als een initiatiefnemer aansluit op het riool zijn alle kosten voor de aansluiting voor de initiatiefnemer. De initiatiefnemer moet er rekening mee houden dat de kosten in de bebouwde kom aanzienlijk lager zijn dan buiten de bebouwde kom. Naast de daadwerkelijke uitvoeringskosten, komen hier kosten bij als ontwerp, mogelijk bestek en vergunningen bij.

Het locatieonderzoek naar permanente huisvesting zit in de afronding. Het heeft inzichtelijk gemaakt dat bij een aantal kernen in de Kop van Noord-Holland nieuwe, permanente logiesaccommodaties gerealiseerd moeten worden. Het gaat om kernen waar ook veel vraag is naar tijdelijke arbeid. Op dit moment zijn 14 voorkeursoekgebieden aangegeven, waarbinnen de locaties de komende maanden nader bepaald worden, in overleg met betrokken stakeholders.

Omgevingswet

Met de komst van de Omgevingswet verandert er een en ander rond de wet- en regelgeving. Daarnaast veranderen de procedures. Belangrijker dan ooit is het om als overheden gezamenlijk op te trekken en elkaar zo vroeg als mogelijk of nodig te betrekken.

- De lozingsregels gaan van het rijk over naar de gemeenten en waterschappen via de zogenaamde bruidsschat. Het is wenselijk om deze regels aan te passen. Gezamenlijk optrekken is noodzakelijk om de regelgeving goed op elkaar te laten aansluiten. Dat betekent dat gemeenten en waterschappen procesafspraken moeten maken om de lozingsregels aan te passen en te verankeren in de waterschapsverordening en het omgevingsplan.
- Wanneer een vergunningplicht geldt, wordt een initiatiefnemer onder de Omgevingswet automatisch naar het juiste loket gestuurd via het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).
- Omdat de termijn voor het verlenen van een vergunning wordt verkort naar 8 weken, is het belangrijk om alle (keten)partners vroegtijdig mee te nemen in nieuwe aanvragen en initiatieven.
- De Omgevingswet vraagt ook om ruimte te geven aan initiatieven en werken vanuit vertrouwen.

Vervolg

Bovenstaande aanpak is vanuit de problematiek in Hollands Kroon ontwikkeld, maar is ook van toepassing op andere gemeenten in Noord-Holland Noord. Met deze notitie willen we de informatie en aanpak delen en verder verrijken. Daarnaast wordt op verzoek van de Stuurgroep huisvesting een werkgroep opgericht om de strategie naar de toekomst goed vorm te geven.

Bronnen:

- Wet Milieubeheer, Waterwet, Wet bodembescherming
- Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer (Activiteitenbesluit)
- Besluit lozing afvalwater huishoudens
- Omgevingswet (ingangsdatum vermoedelijk 1 juli 2022)